

ОА'У'К'О' — «Плосківський», ВΟΥ — «Бортничі» і «Олександрівка», ВОУД — «Терезине». Висока частота цих маркерів пов'язана з інтенсивним використанням в певних стадах бугаїв-плідників з відповідними алелями. Так, аель ВOA'У'K'O' в стаді племзаводу «Плосківський» пов'язаний з використанням голштинських бугаїв Ельбруса 0897 і Джейрана 9057, з яких перший гомозиготний за цим алелем, а інший має генотип ВOA'У'K'O'/ВБОУ. Висока частота аеля ВБОУ в стаді племзаводу «Олександрівка» також пов'язана з використанням в цьому стаді голштинських бугаїв Монтфреча 91779 (генотип ВБОУ/ВГУЕ'О') і Красеня 987 (генотип ВБОУ/ВУА'У').

Ступінь консолідації більшості стад знаходиться на середньому рівні — Са становить від 0,087 по племзаводу «Олександрівка» до 0,110 по племзаводу «Терезине». Найбільш консолідоване стадо підсобного господарства «Чайка» — Са дорівнює 0,202. Ці дані свідчать, що крім останнього інші заводські стада мають досить значну генетичну мінливість.

При порівнянні одне з одним найбільшу середню відмінність від інших стад має підсобне господарство «Чайка» (середнє d дорівнює 0,364), а найменш диференційоване стадо держплемзаводу «Терезине» ($d=0,289$). В цілому можна стверджувати про досить значну генетичну схожість більшості вивчених стад. Пояснюється це головним чином використанням в них бугаїв голштинської породи, аеллофонд яких відзначається високою частотою невеликої кількості алелів. Зокрема для них характерні феногрупи ВΟΥ ГУЕ'Q', I₂ ,OA'U'K'O', YA'Y'. Певну диференціацію між стадами доцільно збільшити за рахунок підвищення частоти деяких маркерів. Це також сприятиме їх консолідації.

Зокрема в племзаводі «Плосківський» можна рекомендувати ширше використовувати бугаїв з феногрупою ОА'У'К'О', яка є чітким маркером спорідненої групи Ельбруса. В племзаводі «Олександрівка» такими маркерами є ВΟΥ, УА'У', «Терезине» — ВОУД', Василівка — ОА'У'К'О' і G'O', а в підсобному господарстві «Чайка» — b, ГУЕ'Q'.

Висновок. Матеріали, що характеризують аеллофонд заводських стад великої рогатої худоби, створюють основу для проведення в них селекційної роботи під постійним імуногенетичним контролем.

Одержано редколегію 04. 06. 89

Представлена сравнительная характеристика аллелофонда по системе В групп крови шести племенных стад черно-пестрого скота, а также результаты оценки генетической ситуации в них. Предложено использовать иммуногенетические маркеры для консолидации генофонда селекционируемых популяций.

ISSN 0135-2385. Розведення та штуч. осіменіння
великої рогатої худоби. 1991. Вип. 23

УДК 636.082.31/088.1

И. З. СІРАЦЬКИЙ, канд. с.-г. наук

В. В. ШАПІРКО, зоотехнік I категорії

УкрНДІ по племсправі в тваринництві

ТРИВАЛІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ БУГАЇВ-ПЛІДНИКІВ НА ПЛЕМПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Наведено дані тривалості життя і строків використання бугаїв-плідників різних порід на племпідприємствах Української РСР, а також основні причини вибуття бугаїв.

Темпи якісного вдосконалення великої рогатої худоби залежать від цінності бугаїв-плідників, здатності передавати господарсько корисні ознаки потомству, тривалості їх життя і племінного використання. Тривале й інтенсивне використання бугаїв-плідників визначається їх індивідуальними, біологічними і спадковими особливостями, умовами годівлі, утримання і використання. Нормальна статева активність бугаїв зберігається до 12—15-річного віку (Бондарев Ю. Ф., 1957; Захаров С., Бой-

© Сірацький И. З., Шапірко В. В., 1991

ко Н., 1965; Крамаренко Н. М., Ернст Л. К., 1971; Маркушин А. П., 1974). А. П. Маркушин зазначав, що племінне використання плідників у віці, старшому за 15 років, спостерігають рідко. Зважаючи на свої спостереження автор зазначає, що найвищу відтворальну здатність мають бугаї 10—11-річного віку.

Одержані дані свідчать, що значна частина бугаїв з племпідприємств вибуває до 60-місячного віку (табл. 1): 38,8% бугаїв-плідників симентальської породи; 49,9 — чорно-рябої; 34,5 — червоної степової; 27,6 — білоголової української; 26,6 — бурої карпатської; 47,7 — лебединської; 59,8 — англеської; 78,6 — айрширської; 25,7 — бурої латвійської; 32,9 — червоної польської; 15,3 — червоної естонської; 52,9 — червоної датської; 65,7 — герефордської; 53,8 — абердин-ангуської; 69,3 — шароле; 77,1 — кіанської; 58,1 — санта-гертруда і 42,9% — сірої української породи. Бугаї симентальської і чорно-рябої порід вибували у віці 10—177 міс; червоної степової 10—192; білоголової української — 16—174; лебединської — 13—171; бурої карпатської — 13—179 англеської — 10—168; айрширської — 16—135; бурої латвійської — 13—171; червоної польської — 13—153; червоної естонської — 13—147; червоної датської — 13—141; герефордської — 10—162; абердин-ангуської — 13—156; шароле — 13—141; кіанської — 16—90; санта-гертруда — 22—111; сірої української — 19—148; інших порід — 25—140 міс. У віці вибуття бугаїв чітко можна простежити породні відмінності. На племпідприємствах вибуло у віці 10 років і старше 1064 бугая симентальської породи (17,83%); 331 — чорно-рябої (11%), 961 — червоної степової (21,4%), 90 — білоголової української (16,3%); 56 — лебединської (12,5%), 23 — бурої карпатської (14,9%), 23 — англеської (8,7%), 1 — айрширської (0,4%), 14 — бурої латвійської (13,3%), 12 — червоної польської (16,4%), 25 — червоної естонської (34,7%); 4 — червоної датської (7,8%); 46 — герефордської (5,3%); 47 — абердин-ангуської (10,5%); 2 — шароле (0,7%); 1 — санта-гертруда (3,2%); 1 — сірої української породи (4,8%).

Основними причинами вибуття бугаїв-плідників були порушення відтворної здатності — 35,1% з коливаннями від 26,39% в бугаїв червоної естонської до 55,81% — абердин-ангуської породи; неінфекційні хвороби — 18,1 з коливанням від 4,76% в плідників сірої української породи до 23,33% — червоної датської; захворювання кінцівок — 13,9 з коливаннями від 3,22% бугаїв санта-гертруда до 19,61% плідників червоної датської породи і з інших причин — в межах 2,4—7,4% (табл. 2).

Н. М. Крамаренко, Л. К. Ернст (1964, 1971) зазначали, що з причин порушення відтворної здатності вибуває 21,9% бугаїв-плідників; хвороб кінцівок — 18,5; буйного норову — 15,3; зоотехнічного браку — 12,2; різних інфекційних хвороб — 10,2, з інших причин — в межах 3,1—7,0%.

Встановлено, що в бугаїв чорно-рябої породи з причини порушення відтворної здатності на племпідприємствах Челябінської області вибуває 28,3%; травматизму — 17,0; хвороб кінцівок і серця — 13,2; буйного норову — 13,2; хвороб аліментарного походження — 13,2; внаслідок старості — 5,7% і з інших — 9,4%. Г. Д. Сятовець, С. С. Авраменко (1971) зазначали, що з причин порушення відтворної функції вибуло 30,2% бугаїв; захворювань кінцівок — 20,2; незаразних захворювань — 17,4; низької племінної цінності — 16,8; заразних хвороб — 10,8 і фізіологічної старості — 5,2%. М. К. Боярський (1973), А. В. Ємельянов (1973) встановили, що вибуття бугаїв-плідників з причин порушення відтворної функції досягає 35,2—39,0%; хвороб кінцівок — 8,3—16,0; буйного норову — 12,2; незаразних і хірургічних захворювань — 8,7—16,0; низької продуктивності матерів — 13,0 (Савчук Д. І., 1987 захворювання кінцівок — 27,8; порушення відтворної функції — 25,8%. В. Т. Крачко, А. А. Гольцгакер (1970) при аналізі вибулих 237 бугаїв-плідників з племпідприємств Псковської області зазначали, що 104 бугаї (43,7%) вибули з причини порушення відтворної функції; 39 (17,34%) — захворювання кінцівок; 27 (11,3%) — злого норову; 24 (10,0%) — хвороби статевих органів і шлунково-кишкового тракту; 23 (9,8%) — низької племінної цінності і 20 (8,4%) — з інших причин. І. Roman, С. I. Wilcox, R. V. Becker and M. Koger (1969) на основі аналізу вибуття бугаїв шести молочних порід, яких використовували у США і Канаді для штучного осіменіння корів на протязі 1939—1964 рр., прийшли до висновку, що з причин поганої якості сперми вибувало в середньому 36,3% тварин; низької якості потомства — 15,8; хвороб та інфекцій — 14,2; труднощів в одержанні сперми — 11,8; травм і нещасних випадків — 4,2; інших причин — 17,6%. Співвідношення причин вибракування змінювалось в залежності від породної належності тварин. G. Bolduan (1965) при аналізі використання 1447 бугаїв-плідників зазначав, що 32,2% їх вибуло з причин порушення відтворної функції; 18,1 — захворювання кін-

1. Тривалість життя і вік вибування бугаїв-плідників різних порід

Вік, міс	Симентальська		Чорно-ряба		Червона степова		Білоголова українська		Лебединська	
	гол	%	гол	%	гол	%	гол	%	гол	%
До 18	71	1,19	65	2,17	24	0,53	1	0,18	6	1,34
19—24	170	2,85	164	5,46	117	2,61	4	0,72	17	3,80
25—36	550	9,22	345	11,50	347	7,73	29	5,23	59	13,20
37—48	715	11,98	465	15,49	508	11,32	41	7,40	58	12,98
49—60	809	13,55	459	15,29	550	12,26	78	14,08	73	16,33
61—72	849	14,23	425	14,16	542	12,08	70	12,64	46	10,29
73—84	679	11,38	339	11,30	532	11,86	79	14,26	49	10,96
85—96	565	9,47	242	8,06	507	11,30	65	11,73	53	11,86
97—108	496	8,31	166	5,53	399	8,89	55	9,93	30	6,71
109—120	430	7,20	148	4,93	348	7,76	42	7,58	24	5,37
121—132	302	5,06	89	2,97	275	6,13	38	6,86	14	3,13
133—144	192	3,22	62	2,07	189	4,21	29	5,24	9	2,01
145—156	96	1,61	20	0,67	108	2,41	12	2,17	7	1,56
157—168	37	0,62	10	0,33	25	0,56	9	1,62	1	0,23
169—180	7	0,11	2	0,07	14	0,31	2	0,36	1	0,23
181—192	—	—	—	—	2	0,04	—	—	—	—
Всього	5968	100,0	3001	100,0	4487	100,0	554	100,0	447	100,0

Вік, міс	Червона естонська		Червона датська		Герфордська		Абердин-ангуська	
	гол	%	гол	%	гол	%	гол	%
До 18	1	1,39	2	3,92	22	2,55	8	1,79
19—24	—	—	1	1,96	61	7,06	25	5,58
25—36	—	—	15	29,42	200	23,15	88	19,64
37—48	5	6,96	4	7,84	153	17,71	69	15,40
49—60	5	6,94	5	9,80	132	15,28	51	11,38
61—72	6	8,33	3	5,88	94	10,88	58	12,95
73—84	11	15,28	5	9,80	81	9,38	81	9,60
85—96	9	12,50	5	9,80	52	6,01	34	7,59
97—108	10	13,89	7	13,74	23	2,66	25	5,58
109—120	7	9,72	3	5,88	22	16	3,57	—
121—132	13	18,06	—	—	17	1,97	22	4,91
133—144	3	4,17	1	1,96	5	0,58	7	1,56
145—156	2	2,78	—	—	1	0,11	2	0,45
157—168	—	—	—	—	1	0,11	—	—
169—180	—	—	—	—	—	—	—	—
181—192	—	—	—	—	—	—	—	—
Всього	72	100,0	51	100,0	864	100,0	448	100,0

Бура карпатська		Англєрська		Айрширська		Бура латвійська		Червона польська	
гол	%	гол	%	гол	%	гол	%	гол	%
3	1,95	15	5,64	5	2,18	1	0,95	2	2,74
2	1,30	18	6,77	29	12,66	1	0,95	—	—
5	3,25	52	19,55	62	27,07	3	2,86	2	2,47
16	10,39	47	17,67	37	16,16	11	10,48	8	10,96
15	9,74	27	10,15	47	20,52	11	10,48	12	16,44
13	8,44	36	13,53	23	10,04	20	19,05	11	15,07
34	22,08	21	7,89	14	6,12	19	18,10	13	17,80
18	11,68	17	6,39	4	1,75	15	11,28	7	9,59
15	9,74	10	3,76	7	3,06	10	9,52	6	8,22
9	5,84	8	3,01	—	—	1	0,95	6	8,22
13	8,44	9	3,38	—	—	5	4,76	4	5,48
4	2,60	2	0,75	1	0,44	3	2,86	—	—
5	3,25	1	0,38	—	—	1	0,95	—	—
1	0,65	3	1,13	—	—	3	2,86	2	2,74
1	0,65	—	—	—	—	1	0,95	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
154	100,0	226	100,0	229	100,0	105	100	73	100,0

Продовження табл. 1

Шароле		Кіанська		Санта-гертруда		Сіра українська		Інші		Всього	
гол	%	гол	%	гол	%	гол	%	гол	%	гол	%
7	2,34	2	2,38	—	—	—	—	—	—	236	1,38
27	9,08	4	6,56	1	3,23	1	4,76	—	—	641	3,47
55	18,38	9	14,75	7	22,58	3	14,29	5	19,2	1836	10,70
59	19,73	15	24,49	7	22,58	4	19,04	2	7,7	2224	12,96
59	19,73	17	23,57	3	9,68	1	4,76	5	19,2	2359	13,74
39	13,04	12	19,67	4	12,90	3	14,29	4	15,4	2258	13,16
26	8,69	1	1,64	2	6,45	3	14,29	3	11,5	1954	11,39
17	5,68	1	1,64	4	12,40	3	14,29	—	—	1618	9,43
8	2,67	—	—	2	6,45	2	9,52	1	3,8	1272	7,42
—	—	—	—	1	3,23	—	—	4	15,4	1069	6,23
—	—	—	—	—	—	—	—	1	3,9	802	4,68
2	0,66	—	—	—	—	—	—	1	3,9	510	2,97
—	—	—	—	—	—	1	4,76	—	—	256	1,49
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	0,54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	0,16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0,01
299	100,0	61	100,0	31	100,0	21	100,0	26	100	17157	100

2. Причини вибуття бугаїв-плідників різних порід

Причина вибуття	Симентальська		Чорно-ряба		Червона степова		Білоголова українська	
	гол	%	гол	%	гол	%	гол	%
Фізіологічна старість	443	7,42	104	3,47	317	7,06	68	12,87
Порушення відтворної здатності	2056	34,75	1081	36,02	1256	27,99	149	26,90
Буйний норів	444	7,44	143	4,77	453	10,10	63	11,37
Природжені вади	8	0,13	9	0,30	1	0,02	1	0,18
Інфекційні хвороби	254	4,26	126	4,20	233	5,19	38	6,86
Неінфекційні хвороби	1038	17,39	549	18,29	988	22,02	95	17,15
Захворювання кінцівок	986	16,9	524	17,46	527	11,75	53	9,57
Захворювання статевих органів	191	3,20	76	2,53	83	1,40	3	0,54
Зоотехнічний брак	258	4,32	169	5,63	339	7,56	47	8,48
Інші	310	5,20	220	7,33	310	6,91	37	6,68
Всього	5968	100,0	3001	100,0	4487	100,0	554	100,0

Причина вибуття	Червона естонська		Червона датська		Герфордська		Абердин-ангуська	
	гол	%	гол	%	гол	%	гол	%
Фізіологічна старість	17	23,61	7	13,73	24	2,78	33	7,37
Порушення відтворної здатності	19	26,39	16	31,37	505	58,45	250	55,81
Буйний норів	3	4,17	1	1,96	13	1,50	17	3,79
Природжені вади	—	—	—	—	—	—	3	0,67
Інфекційні хвороби	1	1,39	1	1,96	34	3,94	11	2,46
Неінфекційні хвороби	14	19,44	12	23,33	100	11,57	59	13,17
Захворювання кінцівок	11	15,28	10	19,61	72	8,33	20	4,46
Захворювання статевих органів	—	—	—	—	24	2,78	7	1,56
Зоотехнічний брак	—	—	1	1,96	36	4,17	20	4,46
Інші	7	9,72	3	5,88	56	6,48	28	6,25
Всього	72	100	51	100	864	100	448	100

Лебединська		Бура карпатська		Англєрська		Айрширська		Бура латвійська		Червона польська	
гол	%	гол	%	гол	%	гол	%	гол	%	гол	%
18	4,03	20	12,99	8	3,01	5	2,18	11	10,48	7	9,58
194	43,40	55	35,71	75	28,20	102	44,54	46	43,81	23	31,51
45	10,07	4	2,60	19	7,14	18	7,86	7	6,67	12	16,44
—	—	—	—	—	—	—	—	1	0,95	—	—
16	3,58	4	2,60	27	10,15	5	2,18	5	4,76	—	—
71	15,88	10	6,49	60	22,55	41	17,90	13	12,38	11	15,0
63	4,09	12	7,79	33	12,41	16	7,00	8	7,62	9	12,33
11	2,46	2	1,30	8	3,01	11	4,80	2	1,90	—	—
8	1,79	43	27,92	16	6,02	18	7,86	9	8,57	5	6,85
21	4,70	4	2,600	20	7,51	13	5,68	3	2,86	6	8,22
447	100,0	154	100,0	266	100,0	229	100,0	105	100	73	100

Продовження табл. 2

Шароле		Кіанська		Санта-гертруда		Сіра українська		Інші породи		Всього	
гол	%	гол	%	гол	%	гол	%	гол	%	гол	%
3	1,00	—	—	—	—	3	14,29	2	7,7	1090	6,4
139	46,49	17	27,87	14	45,16	6	28,57	12	46,1	6015	35,1
9	3,01	12	19,67	7	22,58	2	9,52	—	—	1272	7,4
3	1,00	—	—	—	—	—	—	—	—	26	0,20
9	3,01	3	4,92	1	3,23	3	14,29	—	—	771	4,5
38	12,71	10	16,49	3	9,68	1	4,76	1	3,9	3114	18,1
55	18,40	8	13,11	1	3,22	—	—	5	19,2	2393	13,9
9	3,01	2	3,28	—	—	—	—	—	—	409	2,1
13	4,35	8	13,11	2	6,45	6	28,57	5	19,2	1003	5,8
21	7,02	1	1,64	3	9,68	—	—	1	3,9	1064	6,2
299	100	61	100	31	100	21	100	26	100	17157	100

цівок; 16,2 — низької племінної цінності; 24,4 — захворювань, 2,1 — внаслідок старості; 2,9 — злого норову і 4,7 % — з інших причин. E. Aehnelt, I. Hahn and I. Dittmar (1963) повідомляли, що за 17 років із 1013 бугаїв 40,6 % вибуло з причин порушення відтворної здатності; 13,1 — екстер'єрних недоліків; 4,2 — порушення плодючості; 23,1 — захворювань, 4,5 — внаслідок старості і 14,4 % — зоотехнічного браку, а при аналізі 1180 бугаїв-плідників чорно-рябої породи за 15 років з причин порушення статевої функції вибуло 17,0 %; недоліків розвитку сім'яників, поганої якості сперми і низької запліднювальної здатності 32,0; екстер'єрних недоліків — 17,0; низької племінної цінності — 23,0 і захворювань — 17,0 %. E. Aehnelt, I. Hahn, I. Ehrenfeld (1972), P. Gamcik (1968) при аналізі причин вибуття 1650 бугаїв, яких використовували для штучного осіменіння в Словачії, встановили 40 % вибуття з причин погіршення стану здоров'я; 28,9 — зоотехнічних недоліків; 16 — порушення плодючості і 3,8 % з інших причин.

Середня статистична тривалість життя вибулих бугаїв-плідників різних порід неоднакова (табл. 3). Так, бугаї червоної естонської породи вибували у віці 93,8 міс; бурі карпатської — 85,9; білоголової української — 84,0; бурі латвійської — 79,6; червоної степової — 78,8; червоної польської — 76,2; симентальської — 74,3; лебединської — 68,7; сірої української — 65,6; чорно-рябої — 65,1; червоної датської — 63,0; абердин-ангуської — 62,3; санта-гертруда — 58,1; англської — 57,4; шароле — 81,4; кіанської — 47,3; айрширської — 46,1 міс. Якщо врахувати, що починають використовувати бугайців для відтворення з 16—18-місячного віку, то тривалість використання бугаїв в залежності від породи становить від 75,8—77,8 міс червоної естонської до 28,1—30,1 міс плідників айрширської породи.

3. Середній вік вибуття бугаїв-плідників різних порід, міс ($M \pm m$)

Причини вибуття	Симентальська	Чорно-ряба	Червона степова	Білоголова українська
Фізіологічна старість	124,9±0,9	125,0±2,2	128,1±1,3	126,1±2,6
Порушення відтворної здатності	69,4±0,7	63,7±0,9	76,8±0,9	86,5±2,7
Буйний норов	66,8±1,0	65,7±1,9	72,4±1,2	71,1±3,1
Природжені вади	52,3±6,9	23,3±2,6	44,0±0	80,0±0
Інфекційні хвороби	63,1±1,9	47,2±2,2	58,0±2,3	72,9±4,2
Неінфекційні хвороби	69,1±0,9	62,7±1,2	75,2±1,0	72,4±2,7
Захворювання кінцівок	82,1±0,9	72,4±1,1	86,9±1,3	82,6±4,4
Хвороби статевих органів	60,6±2,4	42,9±3,1	47,1±3,8	68,0±27,3
Зоотехнічний брак	60,6±1,9	62,0±2,2	72,5±1,7	80,1±3,7
Інші	69,1±1,7	65,5±2,1	72,4±1,7	70,7±4,6
Середне	74,3±0,4	65,1±0,6	78,8±0,60	84,0±1,4

Причини вибуття	Червона польська	Червона естонська	Червона датська	Герефордська
Фізіологічна старість	121,1±6,4	118,3±4,6	108,3±6,8	116,8±4,1
Порушення відтворної здатності	70,6±6,7	89,2±8,5	58,6±6,7	50,6±1,1
Буйний норов	63,5±3,6	85,0±6,5	80,0±0	41,9±3,3
Природжені вади	—	—	—	—
Інфекційні хвороби	—	83,0±0	50,0±0	41,6±3,5
Неінфекційні хвороби	63,1±7,8	81,7±8,3	32,5±3,7	53,0±2,3
Захворювання кінцівок	81,3±6,0	102,9±6,2	73,4±8,1	76,1±3,1
Захворювання статевих органів	—	—	—	39,6±4,3
Зоотехнічний брак	80,0±10,3	—	86,0±0	46,6±4,4
Інші	86,0±10,3	77,9±6,4	70,0±15,8	58,6±4,1
Середне	76,2±3,5	93,8±3,6	63,0±4,6	54,1±0,9

Згідно з даними I. Roman, C. I. Wilcox, R. B. Becker and M. Koder (1969), середня тривалість використання бугаїв всіх порід становила 3,18 років, в тому числі бугаїв айрширської породи — 2,91; швіцької — 3,46; гернзейської—2,94; голштинської — 3,40; джерсейської — 3,14 і молочної шортгорнської—2,9 років. Кількість бугаїв, яких використовують до 10-річного віку, і старших (28 %) найменша була в молочних шортгорнів (19 %) і найбільша — в швіців (34 %). В. Т. Крячко і А. А. Гольцгакер (1970) зазначали, що середня тривалість життя бугаїв на племпідприємствах — 5 років, а їх використання для племінних цілей — не більше трьох років. За даними А. В. Ємельянова (1971), середній вік вибракуваних бугаїв-плідників становить 6 років 3 міс, коливаючись від одного до 15 років. Найбільше вибраковують бугаїв у віці від чотирьох до шести років, а згідно з даними Г. Д. Святюця і С. С. Авраменко (1971), середня тривалість життя бугаїв — 77 міс, а племінного використання — 59 міс. Д. І. Савчук (1987) зазначав, що середній вік вибуття бугаїв — 6—7 років. G. Bolduan (1965) встановив, що середній вік бугаїв до моменту їх вибуття становить 5,04 року з деякими коливаннями по породах. В основному передчасний відхід бугаїв був внаслідок недоліків в їх вирощуванні і утриманні. Так, у бугаїв, імпортованих з Голландії, тривалість життя становила 45,1 міс, а у завезених із Швеції — 76,5 міс.

Висновки. На кожному племпідприємстві в значній частині бугаїв виникають порушення відтворної функції у зв'язку з порушеннями умов вирощування, годівлі, утримання і використання. З метою усунення вказаних причин необхідно створювати відповідні умови вирощування і використання бугаїв-плідників на основі вивчення

Лебединська	Бура карпатська	Англєрська	Айрширська	Бура латвійська
120,8±6,2	125,1±4,8	137,8±6,1	102,8±1,1	130,4±9,2
63,5±2,2	77,0±4,0	50,4±3,2	42,5±1,5	71,2±4,0
66,2±3,7	65,3±10,5	52,5±3,3	58,5±3,2	72,3±3,9
—	—	—	—	32,0±0
48,5±4,7	62,3±3,7	34,0±2,7	57,2±10,0	86,6±11,7
66,4±3,4	91,8±9,6	59,4±3,9	44,2±3,4	84,2±8,3
80,1±3,9	76,8±10,3	71,4±5,1	68,4±6,7	73,3±5,7
75,6±12,8	54,0±0	27,1±5,1	41,3±6,6	71,0±4,3
57,1±6,9	77,0±4,3	59,6±6,7	25,3±1,3	68,3±4,6
69,7±6,1	95,3±14,3	64,4±6,6	44,0±3,7	79,0±5,7
68,7±1,5	85,9±2,5	57,4±9,0	46,1±1,4	79,6±3,0

Продовження табл. 3

Абердин-ангуська	Шароле	Кіанська	Санта-гертруда	Сіра українська
114,1±3,5	104,0±1,4	—	—	106,0±17,3
59,2±1,8	48,3±1,7	48,4±3,6	59,0±6,9	52,5±9,7
38,2±6,7	53,0±11,0	50,5±3,1	53,4±7,7	62,0±19,8
46,0±7,8	49,0±5,7	—	—	—
44,5±11,0	52,0±6,8	37,0±10,8	71,0±0	79,0±16,3
57,5±3,7	55,5±3,8	50,3±3,6	51,0±10,7	47,0±0
77,0±6,3	59,6±3,0	51,5±5,6	47,0±0	—
44,4±8,0	43,7±6,4	41,0±17,0	—	—
56,9±5,5	42,4±6,1	38,8±4,7	71,0±21,7	56,0±7,2
64,7±6,3	43,7±4,9	26,0±0	62,0±16,3	—
62,3±1,5	51,4±1,3	47,3±2,0	58,1±4,5	65,6±6,7

Изложены результаты изучения продолжительности жизни и использования быков-производителей разных пород на племпредприятиях Украинской ССР, а также основные причины выбраковки быков-производителей.

ISSN 0135-2385. Розведення та штуч. осіменіння великої рогатої худоби. 1991. Вип. 23

УДК 636.2.082.265

С. С. СПЕКА, канд. с.-г. наук

Укр. с.-г. акад.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОРОДИ М'ЯСНОЇ ХУДОБИ

Викладено результати досліджень енергії росту, забійних та м'ясних якостей бугаївців ЧМ-1, ПМ-1, Ш1/2А—А1/4С1/4, ШЗ/8А—А1/4СЗ/8 та К1/4Ш1/4А—А1/4С1/4, а також функціональної (статевої) скороспілості телиць цих порідних поєднань.

Інтенсифікація молочного скотарства в Українській РСР, яка супроводжується збільшенням надоїв, призводить до скорочення маточного поголів'я, а звідси і до зменшення виходу молодняка для вирощування на м'ясо. Тому стало необхідністю створення в республіці спеціалізованого м'ясного скотарства як самостійної галузі тваринництва, що не тільки б усунуло дефіцит яловичини, а й забезпечило нарощування її виробництва.

Традиційно м'ясне скотарство може розвиватися при достатній наявності випасів. В Українській РСР з інтенсивним зерновим господарством і високою розораністю земель потрібно оптимізувати взаємовигідне поєднання молочного і м'ясного скотарства. Ряд поліських районів Волинської, Ровенської, Житомирської, Сумської та Чернігівської областей, а також передгірні райони Карпат, де розораність земель становить близько 35 %, цілком придатні для розвитку м'ясного скотарства. В зонах Степу і Лісостепу, де орні землі займають більш 85 % і врожайність зернових та технічних культур висока, займатися м'яним скотарством з економічної точки зору не вигідно. В цих зонах доцільно мати певну кількість племзаводів і племрепродукторів м'ясної худоби, які б забезпечили плембугаїцями поголів'я, виділене для промислового схрещування.

Для успішного розвитку скотарства потрібні продуктивні породи. Таких вітчизняних порід в республіці поки що немає, а імпортні (кіанська, шаролезька, лімузінська, абердин-ангуська та ін.) в наших природно-кліматичних умовах погано акліматизуються і мають цілий ряд недоліків. Треба було створити українську породу м'ясної худоби шляхом складного відтворного схрещування. Перша робоча схема виведення такої породи запропонована П. Л. Погребняком, М. А. Кравченко та Ф. Ф. Ейснером (1974).

Методика досліджень. Вихідними породами були з материнської сторони — сентальська (С) та сіра українська (У), а з батьківської — шаролезька (Ш) й кіанська (К). Планували одержати тварин з такими частками крові вихідних порід: К3/8 Ш3/8 С1/8 У1/8, які б розводилися «в собі».

Теоретично розрахунки були правильними, оскільки вихідні породи за живою масою дорослих тварин та енергією росту молодняка не мають собі рівних. Тим більше, що шаролезька порода споріднена з сентальською, а кіанська — з сірою українською і об'єднання їх генотипів вважали доцільним і можливим.